

» sperabo, Domine. » Merito autem illi non dimidiabunt dies suos, quia in homine speraverunt. Ego autem a diebus temporalibus perveni ad diem æternam. Quare? Quia in te speravi, Domine.

ENARRATIO

IN PSALMUM LV.

Sermo ad plebem carthaginensem.

I. SICUT aliquam domum intraturi¹, cujus sit et ad quem pertineat, in titulo inspicimus, ne forte importune irruamus quo non oportet, neque rursus timiditate revocemur ab eo quo oportet intrare: tanquam ergo si legeremus: Hæc prædia illius aut illius; ita in superliminari Psalmi hujus habemus inscriptum: « In finem, pro populo qui a sanctis longe factus est, ipsi David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth². » Agnoscamus ergo populum, « Qui longe factus est a sanctis in tituli inscriptionem. » Pertinet hoc enim ad ipsum David, quem jam nostis intelligere spiritualiter. Neque enim commendatur nobis nisi ille de quo dictum est: « Finis Legis Christus ad justitiam omni credenti³. » Ergo, « In finem, » cum audis, in Christum intende, ne in via remanendo non pervenias ad finem. Quidquid enim est, ubi infra steteris, antequam ad Christum pervenias nihil tibi aliud divinus sermo dicit, nisi: Accede, nondum est locus ubi securitas sit. Est quidam locus ubi sta-

¹ Vide D. Guillon, tom. XXI, pag. 518-524. — ² Psal. LV, 1, et I Reg. XI, 10. — ³ Rom. X, 4.

tio fidissima collocatur; est quædam petra ubi domus secunda consurgit, ut non metuat imbrem tempestatis. Flumina enim impegerunt in domum illam, et non cecidit, fundata enim erat supra petram¹. « Petra autem erat » Christus². » Sub nomine David Christus figuratur: quia de illo dictum est: « Qui factus est ex semine David » secundum carnem³. »

II. Quis est ergo populus « Qui longe a sanctis factus » est in tituli inscriptionem? Ipse titulus ostendat nobis populum istum. Scriptus est enim quidam titulus in dominica passione, quando Dominus crucifixus est: erat tibi titulus inscriptus, hebraïce, græce, et latine, « Rex Judæorum⁴; » tribus linguis tanquam tribus testibus titulus approbatus; quia in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum⁵. Istum titulum cum legissent Judæi, indignati sunt, et dixerunt ad Pilatum: « Noli scribere, Rex Judæorum; sed » quia ipse dixit se regem esse Judæorum⁶. » Ipsum dixisse scribe, dixerunt; non hoc esse quod dixit. Sed quia verum est in alio Psalmo: « In tituli inscriptionem » ne corrumpas⁷, » respondit Pilatus: « Quod scripsi » scripsi⁸, » tanquam dicens: « Non corrumpo veritatem, etsi vos diligitis falsitatem. » Quia ergo in maledicto isto indignati sunt Judæi, dicentes: « Nos non habemus regem nisi solum Cæsarem⁹, » de tituli offensione longe facti sunt a sanctis. Propinquent sanctis, et agglutinentur sancto qui regem Christum agnoscunt et habere concupiscunt: longe fiant a sanctis qui contradicentes titulo respuerunt regem Deum, et elegerunt regem hominem. Omnis ergo populus humano regno delectatus, respuens in se regnare Dominum, quo regnante ita quis-

¹ Matth. VII, 24, 25. — ² I Cor. X, 4. — ³ Rom. I, 3. — ⁴ Joan. XIX, 20. — ⁵ Deut. XVII, 6, et XIX, 15. — ⁶ Joan. XIX, 21. — ⁷ Psal. LVI, 1. — ⁸ Joan. XIX, 22. — ⁹ Ibid. 15.

que subjectus est, ut regnet et ipse cupiditatibus suis : omnis ergo populus talis longe est a sanctis. Nolite itaque, fratres, in solis Judæis hoc advertere : data sunt quidem in illis quasi primitiva exempla, ut in illo populo eluceret quod omnis homo caveret. Aperte illi regem Christum recusaverunt, et regem Cæsarem elegerunt. Est quidem et Cæsar rex homo hominibus ad humana, sed alius rex est ad divina; alius rex ad vitam temporalem, alius ad æternam : alius rex terrenus, alius rex cœlestis : rex terrenus sub rege cœlesti, rex cœlestis super omnia. Non ergo illi quia dixerunt se habere Cæsarem regem, peccaverunt; sed quia regem Christum habere noluerunt. Et modo multi Christum regem in cœlo sedentem et ubique regnantem habere nolunt : et ipsi sunt qui tribulant nos. Contra tales iste Psalmus confirmat nos. Necessè est enim ut tales patiamur usque in finem : quos non pateremur, nisi nobis expediret. Omnis enim tentatio probatio est, et omnis probationis effectus habet fructum suum. Quia homo plerumque etiam sibi ipsi ignotus est : quid ferat, quidve non ferat, ignorat, et aliquando præsumit se ferre quod non potest, et aliquando desperat se posse ferre quod potest : accedit tentatio quasi interrogatio, et invenitur homo a se ipso; quia latebat et se ipsum, sed artificem non latebat. Proinde Petrus præsumpsit nescio quid quod in illo nondum erat, usque ad mortem se cum Domino Jesu Christo esse perseveraturum : vires suas Petrus ignorabat, sed Dominus noverat. Respondit minus idoneum qui fabricaverat, qui etiam fabricato a se vires idoneas daturus erat, quid nondum dederat, sciebat; ille qui nondum acceperat, nesciebat : accessit tentatio; negavit, flevit, accepit¹. Cum ergo nesciamus quid petamus tanquam non habentes, et unde gratias agamus tanquam accipientes,

¹ Luc. xxii, 33-62, et Matth. xxvi, 69-75.

opus est semper tentationibus et tribulationibus erudiri in isto sæculo : sed tribulari non possumus, nisi ab eis qui longe fiunt a sanctis. Longinquitatem istam, fratres, intelligite cordis esse, non corporis. Fit enim plerumque ut qui corpore longe peregrinatur a te, conjunctus sit tibi, quia hoc amat quod tu : et fit plerumque ut stans juxta te, conjunctus sit tibi, quia hoc amat quod tu : et fit plerumque ut stans juxta te, ex eo quia diligit mundum, cum tu diligas Deum, longe sit a te.

III. Quid ergo sibi vult, quod ad ipsum titulum adhuc pertinet, quia « Tenuerunt eum Allophyli in Geth? » Geth civitas quædam erat Allophylium, id est, alienigenarum, utique populi longe a sanctis. Ex eo enim quod alienigenæ, non utique appropinquant sanctis, sed longe sunt a sanctis. Omnes qui recusant Christum regem alienigenæ fiunt. Quare alienigenæ fiunt? Quia et illa vitis quamvis ab illo plantata, amara facta quid audivit? « Quare conversa es » in amaritudinem, vitis aliena¹? » Non dictum est, Vitis mea, quia si mea, dulcis; si amara, non mea; si non mea, utique aliena. « Tenuerunt ergo eum Allophyli in » Geth. » Invenimus quidem, fratres, David ipsum filium Jesse, regem Israël, peregrinatum esse apud Allophylos, cum quæreretur a Saül², et fuit in ista civitate et apud regem civitatis hujus : sed ibi retentum esse non legimus. Ergo David nostrum Dominum Jesum Christum natum ex semine illius David, non solum tenuerunt, sed et tenent adhuc Allophyli in Geth. Geth diximus quod civitas sit. Interrogata autem interpretatio hujus nominis, indicat Torcular. Christus secundum quod caput Salvator corporis, ille natus ex Virgine crucifixus, qui jam nobis exemplum resurrectionis nostræ in resurrectione suæ carnis ostendit, qui sedet ad dexteram Patris, et pro nobis interpellat, est

¹ Jerem. ii, 21. — ² 1 Reg. xxi, 10.

et hic, sed in corpore suo quod est Ecclesia. Corpus conjunctum est capiti suo, caput pro corpore clamat: « Saule, » Saule, quid me persequeris¹? » Et corpus in capite suo est secundum Apostolum dicentem: « Et simul resuscitavit, et simul sedere fecit in cœlestibus². » Et nos ibi sedemus, et ipse hic laborat: nos ibi sedemus secundum spem, et ille hic nobiscum est secundum charitatem. Hæc compago tanquam unius hominis facit duos in carne una, sponsum et sponsam. Unde et ipse Dominus dicit: « Igitur jam non duo, sed una caro³. » Quomodo ergo hic tenetur in Geth? Tenetur in torculari corpus ejus, id est, Ecclesia ejus. Quid est, in torculari? In pressuris. Sed in torculari fructuosa pressura est. Uva in vite pressuram non sentit, integra videtur, sed nihil inde manat: mittitur in torcular, calcatur, premitur: injuria videtur fieri uvæ, sed ista injuria sterilis non est; imo si nulla injuria accederet, sterilis remaneret.

IV. Quicumque ergo sancti pressuram patiuntur ab eis qui longe facti sunt a sanctis, attendant Psalmum istum, agnoscant hic se, dicant quod hic dicitur, qui patiuntur quod hic dicitur. Certe qui non patitur, non dicat: Non astringo ad vocem, quem video extra passionem. Sed videat ne, cum vult esse longe a passione, longe fiat a sanctis. Cogitet ergo unusquisque de inimico suo; si Christianus est, mundus ipsi inimicus est. Privatas ergo inimicitias nemo cogitet, auditurus verba Psalmi hujus: sciamus quia « Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, et spiritalia nequitiae⁴, » id est, adversus diabolum et angelos ejus: quia et quando patimur homines importunos, ille instigat, ille inflammat, ille tanquam vasa sua movet.

¹ Act. ix, 4. — ² Ephes. ii, 5. — ³ Matth. xix, 6, et Ephes. i, 22. — ⁴ Ephes. vi, 12.

Attendamus ergo duos hostes; quem videmus, et quem non videmus: hominem videmus, diabolum non videmus; hominem diligamus, diabolum caveamus; pro homine oremus, contra diabolum oremus, et dicamus Deo: « Miserere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo¹. » Noli timere, quia conculcavit te homo: vinum habeto, uva factus es ut calceris. « Miserere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo: tota die bellans tribulavit me, » omnis qui longe factus est a sanctis. Sed et ipse diabolum quare hic non intelligatur? An forte quia non dictus est homo? Ergo errat Evangelium, quia dixit: « Inimicus homo hoc fecit²? » Sed sub quadam figura potest et ille dici homo, non tamen esse homo. Sive ergo ipsum intueretur qui dicebat hæc, sive populum et unumquemque longe factum a sanctis, per quales diabolum tribulat populum Dei inhærentem sanctis, inhærentem sancto, inhærentem regi, ad cujus regis titulum indignati illi tanque repercussi, longe sunt facti; dicat: « Miserere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo: » nec deficiat in ista conculcatione, sciens quem invocet, et quo exemplo fortis effectus sit. Primus botrus in torculari pressus est Christus³. Cum ille botrus passione expressus est, manavit illud unde « Calix inebrians quam præclarus est⁴. » Dicat ergo et corpus ejus, intuens caput suum: « Miserere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo: tota die bellans tribulavit me. Tota die, » toto tempore. Nemo sibi dicat: Fuerunt tribulationes apud patres nostros, apud nos non sunt: Si putas te non habere tribulationes, nondum cœpisti esse Christianus. Et ubi est vox Apostoli: « Sed et omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutiones patientur⁵? » Si ergo non pa-

¹ Psal. lv, 2. — ² Matth. xxiii, 28. — ³ Isaï. lxiii, 3. — ⁴ Psal. xxii, 5. — ⁵ 2 Tim. ii, 12.

teris ullam pro Christo persecutionem, vide ne nondum cœperis in Christo pie vivere. Cum autem cœperis in Christo pie vivere, ingressus es torcular; præpara te ad pressuras: sed noli esse aridus, ne de pressura nihil exeat.

V. « Conculcaverunt me inimici mei tota die. » Illi longe facti a sanctis, ipsi inimici mei. « Tota die: » jam dictum est. « Ab altitudine diei ¹. » Quid sibi hoc vult: « Ab altitudine diei? Forte altum est ad intellectum. Nec mirum, quia altitudo diei est. Forte enim illi propterea longe facti sunt a sanctis, quia non potuerunt penetrare altitudinem diei, cujus Apostoli duodecim horæ fulgentes. Ergo qui tanquam hominem crucifixerunt, in die erraverunt. Quare autem tenebras passi sunt, ut longe fierent a sanctis? Quia in alto lucebat dies, in lato latentem non cognoverunt. « Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent ². » Hac ergo altitudine diei repercussi, et longe facti a sanctis, facti sunt inimici, qui tribulent et conculcent tanquam uvam in torculari. Est et alius intellectus. « Ab altitudine diei conculcaverunt me » inimici mei tota die, » hoc est, toto tempore: « Ab altitudine diei, » hoc est, a superbia temporali. Quando enim conculcant, alti sunt: humiles sunt qui conculcantur, alti sunt qui conculcant. Sed noli timere altitudinem conculcantium: diei altitudo est, temporalis est, non æterna.

VI. « Quoniam multi qui debellant me, timebunt ³. » Quando timebunt? Cum transierit dies, qua alti sunt. Etenim ad tempus alti sunt, finito tempore altitudinis suæ timebunt. « Ego vero in te sperabo, Domine. » Non ait: Ego vero non timebo: sed, « Multi qui debellant me, » timebunt: » Cum venerit ille dies iudicii, tunc lamen-

¹ Psal. lv, 3, 4. — ² 2 Cor. ii, 8. — ³ Psal. lv, 4.

tabuntur se omnes tribus terræ ¹. Cum apparuerit signum Filii hominis in cœlo, tunc securi erunt omnes sancti. Illud enim veniet quod sperabant, quod desiderabant, quod ut veniret orabant: illis autem pœnitendi locus nullus remanebit, quia eo tempore quo fructuosa posset esse pœnitentia, cor obduraverunt adversus monentem Dominum. Numquid et murum erigent adversus judicantem Deum? Pietatem sane hujus agnosce, et, si in eo corpore es, imitare. Cum dixisset: « Multi qui debellant me, timebunt: » non reddidit, Ego vero non timebo: ne suis veribus assignando quod non timet, esset et ipse in altis temporalibus, et per superbiam temporalem non mereretur venire ad requiem sempiternam: potius te fecit intelligere unde non timebit; « Ego vero, inquit, in te » sperabo, Domine: » non dixit præsumptionem suam, sed causam præsumptionis suæ. Si enim non timebo, possum et duritia cordis non timere; multi enim nimia superbia nihil timent. Attendat Charitas Vestra: Aliud est sanitas corporis, aliud stupor corporis, aliud immortalitas corporis. Sanitas quidem perfecta, immortalitas est: sed dicitur etiam secundum quemdam modum sanitas, quam habemus in hac vita. Quando non infirmatur, unusquisque sanus vocatur; et cum inspexerit medicus, sanum renuntiat; et cum ægrotare quisque cœperit, ipsa sanitas perturbatur; et quando curatur, ad ipsam sanitatem reditur. Tres ergo affectiones quasdam corporis advertite et inspicite, sanitatem, stuporem, immortalitatem. Sanitas ægritudinem non habet; sed tamen quando tangitur et molestatur, dolet. Stupor autem non dolet, amisit sensum doloris, tanto insensibilior, quanto pejor. Rursus immortalitas non dolet; absumpta est enim omnis corruptio, et corruptibile hoc induit incorruptionem, et mortale hoc

¹ Matth. xxv, 31.

induit immortalitatem¹. Nullus ergo dolor in corpore immortalis, nullus dolor in corpore stupido. Non se putet stupidus iam immortalis : vicinior est immortalitati sanitas dolentis, quam stupor non sentientis. Invenis ergo hominem superbum typho arrogantissimo, qui sibi persuaserit nihil timere : fortiorem putas illo, qui ait : « Foris » pugnae, intus timores²? » fortiorem ipso capite nostro Domino Deo nostro, qui dixit : « Tristis est anima mea » usque ad mortem³? » Non est iste fortior : non te delectet stupor ejus : non immortalitate indutus, sed sensu exutus est. Tu vero habeto animam non sine affectu, reprehensi enim sunt qui sunt sine affectu, et dic de sensu sanitatis : « Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis » scandalizatur, et ego non uror⁴? » Si ad istum non pertineret scandalum, cujusque infirmi perditio, quasi rigidus et sine dolore videretur melior esse? Absit : stupor esset, non tranquillitas. Plane, fratres, cum venerimus ad eum locum, ad eam sedem, ad eam beatitudinem, ad coelestem patriam, ubi anima nostra impleatur securitate, impleatur quiete et sempiterna felicitate, nullus ibi dolor erit; quia unde doleatur non erit. « Multi, inquit, qui de » bellant me, timebunt. » Et ipsi stupidi qui modo nihil timent, timebunt aliquando. Veniet enim tantus terror qui totam duritiam frangat et conterat. « Multi qui de » bellant me, timebunt. Ego vero in te sperabo, Do » mine. »

VII. « In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi : » non timebo quid faciat mihi caro⁵. » Quare? quia in Deo sperabo. Quare? Quia in Deo laudabo sermones meos. Si in te laudas sermones tuos, non dico ut non timeas; impossibile est ut non timeas. Sermones enim tuos aut

¹ 1 Cor. xv, 53, 54. — ² 2 Cor. vii, 5. — ³ Matth. xxvi, 38. — ⁴ 2 Cor. xi, 29. — ⁵ Psal. lv, 5.

mendaces habebis, ideoque tuos, quia mendaces : aut si erunt veraces sermones. et non eos putabis te habere a Deo, sed a te loqui; veraces erunt, sed tu mendax eris : si autem cognoveris nihil te verum in sapientia Dei, in fide veritatis, posse dicere, nisi quod ab illo accepisti, de quo dicitur : « Quid enim habes quod non accepisti¹? » In Deo laudas sermones tuos, ut in Deo lauderis sermonibus Dei. Etenim si quod in te Dei est, honoratur a te; et tu factus a Deo, honoraberis in Deo : si autem quod in te Dei est, honoraveris tanquam tuum, non Dei : quomodo populus ille longe factus est a sanctis, sic tu longe a sancto. Ergo, « In Deo laudabo sermones meos : si in » Deo, quare meos? Et in Deo, et meos. In Deo, » quia ab ipso : « meos, » quia accepi. Ipse voluit meos esse qui dedit, amando eum cujus sunt : quia ex illo mihi sunt, mei facti sunt. Unde enim : « Panem nostrum quotidianum » da nobis hodie²? » Quomodo, nostrum? quomodo, da? Ab illo petendo non eris vacuus, tuum confitendo non eris ingratus. Si enim non dicas tuum, non accepisti : rursus si dicas tuum ita, quasi a te sit quod dicis tuum, amittis quod acceperas, quia ingratus es illi a quo acceperas : « In Deo ergo laudabo sermones, » quia ibi ipse est fons sermonum verorum : « meos, » quia sitiens accessi et bibi. « In Deo laudabo sermones meos, in Deo » speravi, non timebo quid faciat mihi caro. » Nonne tu eras qui paulo antedicebas : « Miserere mei, Domine, quo- » niam conculcavit me homo, tota die bellans tribulavit » me? » Quomodo ergo hic : « Non timebo quid fa- » ciat mihi caro? » Quid tibi faciet? Tu ipse paulo ante dixisti : « Conculcavit me, tribulavit me : » Nihil faciet cum ista faciet? Respexit ad vinum quod manat de calcatura, et respondit : Plane conculcavit, plane tribulavit; sed

¹ 1 Cor. iv, 7. — ² Matth. vi, 11.

quid mihi faciet? Uva eram, vinum ero : « In Deo speravi,
» non timebo qui faciat mihi caro. »

VIII. « Tota die verba mea abominabantur¹. » Sic sunt, nostis. Dicite veritatem, prædicate veritatem, annuntiate Christum Paganis, annuntiate Ecclesiam hæreticis, annuntiate omnibus salutem : contradicunt, abominantur verba mea. Sed cum verba mea abominantur, quem putas abominantur, nisi eum in quo « Laudabo sermones meos? Tota die » verba mea abominabantur. » Sufficiat saltem, abominantur verba, nihil ultra progrediantur, reprehendant, respuant. Absit. Ut quid dicam hoc? Quando verba respuunt, quando verba abominantur, quæ verba de fonte veritatis emanant, quid faciant illi per quem verba ipsa dicuntur? Quid, nisi quod sequitur : « Adversum me omnia consilia eorum in malum? » Si panem ipsum abominantur, vasculo in quo ministratur quomodo parcunt? « Adversum me omnia » consilia eorum in malum. » Si sic et in ipsum Dominum, non dedignetur ergo corpus quod præcessit in capite, ut corpus hæreat capiti. Contemptus est Dominus tuus, et tu te honorari vis ab eis qui longe facti sunt a sanctis? Noli tibi arrogare velle quod in illo non præcessit. Non est discipulus major magistro suo, non est servus major domino suo². Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? « Adversum me omnia » consilia eorum in malum. »

IX. « Incolent et abscondent³. » Incolere peregrinari est. Incolæ dicuntur qui habitant in patria non sua. Omnis homo in hac vita peregrinus est : in qua vita videtis quia carne circumtegimur, per quam carnem cor videri non potest. Ideo Apostolus dicit : « Nolite ante tempus » quidquam judicare, quoadusque veniat Dominus, » et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit

¹ Psal. LV, 6. — ² Matth. x, 24, 25. — ³ Psal. LV, 7.

» cogitationes cordis, et tunc laus erit unicuique a Deo¹. » Antequam hoc fiat, in hac peregrinatione carnalis vitæ quisque cor suum portat, et omne cor omni cordi clausum est. Proinde isti quorum consilia adversus hunc in malum, « Incolent, et abscondent : » quia in ista peregrinatione sunt, et carnem portant, dolum tegunt in corde, quidquid mali cogitant abscondunt. Quare? Quia adhuc peregrina est vita ista. Abscondant, apparebit quod abscondunt, et ipsi non abscondentur. Est et in hoc abscondito alius intellectus, qui fortasse magis placebit. Etenim ex iis qui longe facti sunt a sanctis, subintrant quidam ficti, et pejores tribulationes faciunt corpori Christi; quia non tanquam penitus alieni devitantur. Ab ipsis pericula graviora commemorans Apostolus, cum enumeraret multas passiones suas, et diceret : « Periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis » ex gentibus, periculis in civitate, periculis in deserto, » periculis in mari : periculis, inquit, in falsis fratribus². » Hi nimis periculosi sunt, de quibus dicitur in alio Psalmo : « Et ingrediebantur ut viderent³. Ingridiebantur ut viderent, » et nemo dicit : Non intres ut videas. Intrat enim tanquam tuus, non cavetur ut alienus. Isti ergo « Incolent, et abscondent. » Quia sic intrant in domum magnam, non ibi perseveraturi; ideo incolent. Tales enim peccatores servos volens intelligi Dominus, secundum illum intellectum evangelicum, quo « Omnis qui facit peccatum servus est peccati, ait : Servus » non manet in domo in æternum : filius autem manet » in æternum⁴. » Qui intrat ut filius, non incolet, quia perseverabit usque in finem⁵ : qui intrat ut servus, subdolos, peccator, ad oculum attendens, quærens quid

¹ 1 Cor. IV, 5. — ² 2 Cor. XI, 26. — ³ Psal. XL, 7. — ⁴ Joan. VIII, 34, 35. — ⁵ Matth. x, 22, et XXIV, 13.